

Dârülulûm-i Nedvetü'l-ulemâ'nın kütüphanesi

yapılabilmektedir. Dârülulûm-i Nedvetü'l-ulemâ'nın bugün Hindistan'ın muhtelif şehirlerinde yöntem olarak kendisine bağlı faaliyet gösteren, fakat malî işlerde ve yönetimde serbest olan 100'den fazla şubesi, Pakistan ve Nepal'de ise bağlı okulları vardır. Günümüzde yaklaşık 4000 öğrencisi bulunan Dârülulûm-i Nedvetü'l-ulemâ'ya pek çok İslâm ülkesinden öğrenci gelmektedir. Nedvetü'l-ulemâ'nın kütüphanesinde 3000 kadar yazma ve 125.000 civarında matbu eser bulunmaktadır. Sıddık Hasan Han'ın şahsî kitaplarını da barındıran kütüphane İslâmî eserler bakımından oldukça zengindir. Kurumun, ilk sayısı Ağustos 1904'te Şâhchân-pûr şehrinde çıkan Urduca yayın organı *Nedve* dergisi çeşitli aralıklarla 1945'e kadar yayımını sürdürmüş, Arapça çıkan *eż-Ziyâ* ise 1932-1935 yılları arasında yayımlanmıştır. Muhammed Miyân Hasenî'nin yönetiminde Ekim 1955'te çıkmaya başlayan *el-Ba'sû'l-İslâmî*, 1959 yılında Muhammed Râbî' Hasenî Nedvî'nin yönetiminde on beş günde bir çıkan Arapça *er-Râ'id* gazetesinin yayımı devam etmektedir.

Nedve'nin bünyesinde özel araştırma merkezleri ve enstitüler bulunmaktadır. Bunların en önemlisi A'zamgarh'ta 21 Kasım 1914'te oluşturulan Dârülmusan-nîf'nin, Şibîlî Akademisi olarak da bilinen bu kurum yazma eserleri de barındıran zengin bir kütüphaneye sahiptir. Dârülmusan-nîf'nin, 1916 yılından itibaren *Ma'ârif* adıyla Urduca bir dergi neşretmektedir. Başta Şibîlî Nu'mânî ve Süleyman en-Nedvî'nin yedi ciltlik ortak eseri *Sîretü'n-nebî* olmak üzere İslâmî ilimlerin çeşitli alanlarında Arapça, Urduca, İngilizce ve Farsça pek çok telif ve tercüme eserin yayımını gerçekleştiren müessese günümüzde de faaldir. Araştırma eserleri yayımlamak ve

İslâm'ın doğru tanıtılması için çalışmalar yapmak amacıyla 1959'da Leknev'de kurulan Meclis-i Tahkîkât ü Neşriyyât-ı İslâm (Academy of Islamic Research and Publications) Urduca, Arapça, İngilizce ve Hintçe 230 civarında kitap yayımlamıştır. Nedvetü'l-ulemâ'ya bağlı kurumlardan Meclis-i Tahkîkât-ı Şerîa, İslâm hukuku araştırmaları yanında günümüz meselelerine çözümler bulabilmek gayesiyle oluşturulmuştur. Doğrudan Nedvetü'l-ulemâ çatısı altında bulunmamakla birlikte kurucuları arasında Nedvetü'l-ulemâ mensuplarının da bulunduğu bir başka kurum Râbitatü'l-edebe'l-İslâmî el-Âlemî'dir.

Osmanlı Devleti ve hilâfet lehindeki görüşleri dolayısıyla İngilizler'in güvensizlik duyduğu Nedvetü'l-ulemâ mensupları, özellikle I. Dünya Savaşı sonrasında hilâfet ve hicret hareketleri sırasında Hindistan'daki Osmanlı yanlısı faaliyetlere aktif biçimde katılmıştır. Bu sebeple İngilizler'den destek görmeyen kurum önemli işler başarmış olmasına rağmen malî yapısındaki zayıflık yüzünden sıkıntılı dönemler yaşamıştır. Ayrıca Aligarh ile Diyûbend ekollerini arasında yeni bir hareket olarak kurulmasına rağmen giderek çok muhafazakâr bir yapıya bürünmüş ve özellikle Cemâat-i Tebliğ'in etkisine girmiştir. Kurumun vizyon eksikliğini giderici bazı girişimlerde bulunulmuşsa da başarılı olunamamış, özellikle 1947 sonrasında ciddi bir içe kapanma ve daralma kendini göstermiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

India Office Library and Records (London), L/P.S/7/117, nr. 632; *National Archives of India* (New Delhi), FD. Sec. F, Jan. 1900, nr. 165; Muhammed Ahsen, *Żevâbiḥ-i Nedvetü'l-ulemâ*, Kanpur, ts.; Şibîlî Nu'mânî, *Maḳâlât-ı Şibîlî* (nşr. Seyyid Süleyman Nedvî – Mes'ûd Ali Nedvî), A'zamgarh 1375/1955, III, 126-133; Abdul Qayyum Nadwi, "Nadwatü'l-ulama", *A History of the Freedom Movement*, Karachi 1961, II/2, s. 424-429; Seyyid Muhammed el-Hasenî, *Sîret-i Mevlânâ Seyyid Muhammed 'Alî Münḡirî Bânî-i Nedvetü'l-ulemâ*, Leknev 1964; Y. B. Mathur, *Muslims and Changing India*, New Delhi 1972, s. 134-145; Ziyâud-Din A. Desai, *Centres of Islamic Learning in India*, New Delhi 1978, s. 24-27; B. D. Metcalf, *Islamic Revival in British India: Deoband 1860-1900*, Princeton 1982, s. 335-347; M. İshak Celîs Nedvî – Şems-i Tebrîz Hân, *Târîḫ-i Nedvetü'l-ulemâ*, Leknev 1983-84, I, 108, 145-151, 172-178, 218-220, 309-313, 315-317; II, 70-77, 157, 427-429; Mohamed Taher, "Madrasa Libraries in India: A Case Study of Nadwat al-Ulama, Lucknow", *Handbook of Libraries, Archives and Information Centers in India* (ed. B. M. Gupta), New Delhi 1991, IX, 112-127; Muhammed İkrâm, *Meuc-i Keşer*, Lahor 1992, s. 190-193; Jamal Malik, "Between National Integration and Islamism: Lucknow's Nadwat al-Ulama", *Knowledge, Power and Politics Educational Institutions in India* (ed. Mushirul

Hasan), New Delhi 1998, s. 221-238; a.mlf., "The Making of a Council: The Nadwat al-'Ulamâ", *ZDMG*, CXLIV/1 (1994), s. 60-91; Ziaul Haque, "Muslim Religious Education in Indo-Pakistan", *IS*, XIV/4 (1975), s. 285-289; Saïd el-A'zamî en-Nedvî, "Hareketü Nedvetü'l-ulemâ ve da'vetü-hâ", *el-Ba'sû'l-İslâmî*, XX/1, Leknev 1985, s. 2-8, 107-114; D. Pinault, "An Investigation of Arabic and Persian Manuscripts in Selected Indian Libraries", *HI*, XIII/2 (1990), s. 79-80; Muhammed Qasim Zaman, "A Venture in Critical Islamic Historiography and the Significance of its Failure", *Numen*, XLI/1, Leiden 1994, s. 26-50; Abdülhamit Birşik, "Hint Alt-Ktasında İslâm Araştırmalarının Dünü Bugünü: Kurumlar, İlmi Faaliyetler, Şahıslar, Eserler", *Divan: İlmi Araştırmalar*, sy. 17, İstanbul 2004, s. 16-17; Zafar-ül-İslâm Khân, "Nadwat al-'ulamâ", *EP* (İng.), VII, 874-875.

AZMÎ ÖZCAN

NEDVÎ, Ebü'l-Hasan

(أبو الحسن الندوی)

(1914-1999)

Hintli âlim, İslâm davetçisi ve edip.

6 Muharrem 1333'te (24 Kasım 1914) Uttar Pradeş eyaletinin başşehri Leknev'e bağlı Ray Birelî (Rai Bareilly) kasabasının Tekkiye Kelân köyünde doğdu. Seyyid olan ailesi, büyük dedelerinden Kutbüddin Muhammed el-Medenî'ye nisbetle Kutbî olarak da anılır. Soyu, Hindistan'da meşhur olan Bilgrâmî Hüseyinler ile Birelvî Hase-niler'e dayanır. Babası Abdülhay el-Hasenî, annesi edip ve şair Hayrün-nisâ Hanım'dır. Bölgede daha çok Ali Miyân diye anılan Ebü'l-Hasan Ali, dokuz yaşında iken babasını kaybedince Sıddîk Hasan Han'ın torunları kendilerine malî destek sağladı. 1927'de Leknev Üniversitesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdi. 1929'da Dârülulûm-i Nedvetü'l-ulemâ'ya kaydoldu. Daha önce başladığı Arapça tahsilini ilerletti. Medreseden mezun olunca eğitimini ihtisas seviyesinde sürdürdü ve İngilizce öğrendi. 1929'da Lahor'a gitti, bazı şiirlerini Arapça'ya çevirdiği Muhammed İkbâl'e tanıştı. Bu tarihten sonra İkbâl'e olan ilgisi arttı ve onun yazılarındaki derunîlikten etkilendi. Lahor seyahati Nedvî'nin hayatındaki dönüm noktalarından biri olmuştur. 1929'dan itibaren Nedvetü'l-ulemâ'da Haydar Hasan Han Tonkî'den hadis, tefsir ve mantık okuyan Nedvî hem ondan hem bir süre ders aldığı Mübârekpûrî'den hadis icâzeti aldı. Lahor'a 1930-1934 yılları arasında yaptığı ziyaretlerinde müfessir Ahmed Ali Lâhûrî'nin ders halkasına katıldı. Bu sırada Çiştîye tarikatı şeyhi Gulâm Muhammed Bahâvelpûrî'ye intisap etti (Nedvî, *Şahşiyyât ve kütüb*, tür.yer.).

NEDVÎ, Ebû'l-Hasan

1934 yılında Dârülülûm-i Nedvetü'l-ulemâ'da hocalığa başlayan Nedvî burada tefsir, hadis, Arap edebiyatı ve mantık okuttu. Teşkilâtçı kişiliği ve medenî cesaretiyle Hindistan'da dikkat çekmeye başladı. Mevdûdî'nin davetiyle Cemâat-i İslâmî'nin kurucuları arasında yer aldı (26 Ağustos 1941); ancak Mevdûdî'nin kişiliğinden kaynaklanan bazı sebeplerle daha sonra Cemâat-i İslâmî'den ayrıldı. 1943'te oluşturduğu İdâre-i Ta'limât-ı İslâm adlı kurumda dört yıl Kur'ân-ı Kerîm ve hadis dersleri verdi. Nehru'nun Nisan 1947'de Delhi'de düzenlediği Asya Konferansı'nda bir bildiri sundu. İlk hac ziyaretine 1947'de çıkan Nedvî, 18 Haziran 1961'de ağabeyinin yerine Nedvetü'l-ulemâ'nın başkanı ve Dârülülûm'un rektörü oldu. 1964 yılında bir gözünü kaybettiği için ciddi sıkıntılar yaşadı. Mart 1999 ortalarında sağlığı iyice bozulmaya başladı ve bir süre sonra kısmî felç geçirdi. Buna rağmen yazı yazma işini sürdürmeye çalışan Nedvî 23 Ramazan 1420'de (31 Aralık 1999) vefat etti ve doğduğu köyde defnedildi.

Nedvî birçok kuruluşta başkan, kurucu ve üye olmuştur. Bunların başında 1962'de Mekke'de kuruluşunda bulunduğu Râbitatü'l-âlemî'l-İslâmî gelir. 1984 yılında oluşturulan Râbitatü'l-edebe'l-İslâmî el-âlemî'nin hayatının sonuna kadar başkanlığını yürütmüştür. Ayrıca Centre Islamique de Geneve, Râbitatü'l-câmiâtî'l-İslâmiyye (Rabat), el-Câmiatü'l-İslâmiyye (Medine), el-Câmiatü'l-İslâmiyye el-âlemîyye (İslâmâbâd), el-Meclisü'l-âlemî li'l-mesâcid gibi birçok müessesede kuruculuk, başkanlık ve üyelik yapmıştır (M. Târîk Zübeyr en-Nedvî, *eş-Şeyh Ebû'l-Hasan en-Nedvî*, s. 534-537). Bunun yanında Uluslararası Kral Faysal İslâm'a Hizmet (1980), Dubâi Emirliği Müslüman Kişiliği (1998), Sultan of Brunei International Prize for Islamic Scholarship (1999) ödülleriyle lâyik görmüştür. Nedvî'ye ayrıca Hindistan Keş-

mir Üniversitesi tarafından fahri doktora pâyesi verilmiştir (1981). Nedvî tebliğ, ilmi toplantı ve konferanslar, üyesi olduğu kuruluşların faaliyetleri çerçevesinde çeşitli ülkelere seyahatlerde bulunmuş (Hint alt kıtası, Ortadoğu ve İslâm ülkeleri, Avrupa ve Amerika seyahatleri olmak üzere üç grup altında toplanabilecek seyahatlerinin geniş bir özeti için bk. Semîr Abdülhamîd Nûh, *eş-Şeyh Ebû'l-Hasan en-Nedvî*, s. 143-204), ilki 1956'da olmak üzere Türkiye'yi de çeşitli zamanlarda ziyaret etmiştir.

Ebû'l-Hasan Nedvî, İslâm dinine son derece bağlı ve tasavvufî iç içe olan bir çevrede yetişmiştir. Pek çok teşkilât ve cemaatle ilgisi olmasına rağmen Cemâat-i Tebliğ'e özel ilgi göstermiş, cemaatin çeşitli toplantılarına katılıp destekleyici eserler yazmıştır. Öte yandan müslümanlara yönelik Hindu milliyetçiliğinin arttığı dönemlerde sürekli faaliyetlerde bulunmuş, zaman zaman devlet ricâli tarafından ziyaret edilip görüşlerine başvurulmuştur. İngiliz yönetiminin güçlü olduğu, fakat aynı zamanda İngiliz aleyhtarlığının ve Hilâfet Hareketi'nin güç kazanmaya başladığı bir dönemde dünyaya gelmesi sebebiyle birçok önemli olaya tanıklık etmiştir. Özellikle, kendi ailesinden gelen ve İngiliz sömürmesine karşı verdiği mücadeleden söz eden Ahmed Şehîd onu çok etkilemiştir.

Eserlerinin ve konuşmalarının İslâm dünyasında büyük yankı uyandırması onun İslâmî ilimlerdeki otoritesi yanında etkileyici hitabetiyle de ilgilidir. Bilhassa Ortadoğu ve Mısır'daki Arap milliyetçiliği, lüks ve israf, Batıcılık ve ahlâkî gerileme onun en çok üzerinde durduğu konulardır. İslâm ve peygamberler tarihi, sîret-i Nebevî ve ulemâ biyografilerine çok ilgi duyan Nedvî, yazılarında özellikle toplumsal değişim ve gelişimi olumlu yönde etkileyen şahsiyetlere yer vermiştir. Ömer b. Abdülazîz, Hasan-ı Basrî, Ahmed b. Hanbel, Ebû'l-Ferec İbnü'l-Cevzî, Selâhaddin-i Eyyûbî, İzzeddin İbn Abdüsselâm, İbn Teymiyye, Şah Veliyullah ve Ahmed Şehîd bunlardan bazılarıdır. Nedvî'nin toplumsal olaylara ve gelişmelere yaklaşımı inanç, ilim, amel, ahlâk, ticaret, siyaset, yönetim gibi konularda olabildiğince dengeli bir dağılımı öngörür. İslâmî edebiyat konusunu da yine İslâm davetine katkısı sebebiyle önemser.

İslâm dünyasını daha sağlığında etkilemeye başlayan Nedvî bu etkisini halen sürdürmektedir. Bu sebeple Hint alt kıtasında yetişen Şiblî Nu'mânî, Mevdûdî, Muhammed Hamîdullah gibi âlimlerle bera-

ber müslümanların gönlünde yer etmiştir. Nedvî'nin aslen Arap olması ve zaman zaman Selefilîğe kaçan hayat tarzı onun özellikle Arabistan yarımadasında benimsemesini kolaylaştırmıştır. Hint alt kıtasında bazı gruplarca Vehhâbî hareketine yakınlık duyduğu iddia edilmişse de onun öze dönüş çağrısı radikal Selefilik'ten çok dinî hayatın güçlendirilmesiyle ilgilidir.

Eserleri. Nedvî'nin Arapça, Urduca ve İngilizce olarak yazdığı veya konuşmalarından derlenen kitap ve risâlelerinin sayısı 700'ü bulmaktadır. **A) Biyografi ve Tarih.** **1. Sîret-i Seyyid Ahmed Şehîd** (Leknev 1939, 1986, 7. bs.). 1938 yılında Urduca olarak telif ettiği ilk eseridir. Kitap biraz değiştirilerek *el-İmâm ellezî lem yüveffe hakkühû mine'l-insâf ve'l-i'tirâfû bihî* ismiyle de basılmış (Leknev 1409/1989) ve İngilizce'ye de çevrilmiştir (trc. Mohiuddin Ahmad, Lucknow 1978-1979). **2. Ricâlü'l-fikr ve'd-da'va fe'î'l-İslâm** (Küveyt 1956; Dimaşk 1960). Bir seri halinde düzenlenen kitap, müellifin 1956 Nisanında Şam Üniversitesi'nde verdiği konferansların genişletilmiş şeklidir. Ciltleri mükstakil olarak da basılan eserin tamamı tekrar genişletilerek *Târîh-i Da'vet ve 'Azîmet* adıyla yayımlanmış (A'zamgarh 1377/1957; Karaçi, ts. [Meclis-i Neşriyyât-ı İslâm]), Türkçe'ye (trc. Yusuf Karaca, I-VIII, İstanbul 1992) ve İngilizce'ye (trc. Mohiuddin Ahmad, I-II, Leknev 1983) çevrilmiştir. **3. Revâ'î'u İkbâl** (Dimaşk 1379/1960; Beyrut 1388/1968). Muhammed İkbâl'i konu alan kitap Urduca'ya (Leknev 1972, 2. bs.), İngilizce'ye (trc. M. Asif Kidwai, Leknev 1973) ve *Dr. Muhammed İkbâl'in Mesajı* ismiyle Türkçe'ye (trc. Yusuf Işıcık, Konya 1979) tercüme edilmiştir. *Büyük İslâm Şairi Dr. Muhammed İkbâl* adıyla yapılan çeviri (trc. Ali Ulvi Kurucu, Ankara 1957), Nedvî'nin Muhammed İkbâl hakkında 1951'de Kahire Üniversitesi'nde verdiği bir konferansın tercümesidir. **4. Hayât-ı 'Abdülhay** (A'zamgarh 1970). Babasının hayatına dairdir. **5. Sevânih-i Hazret-i Şeyhü'l-hadîş Mevlânâ Muhammed Zekerîyyâ** (Karaçi 1982). **6. Hazret-i Mevlânâ Muhammed İlyâs aor Un ki Dinî Da'vet** (Karaçi, ts. [Meclis-i Neşriyyât-ı İslâm]). Cemâat-i Tebliğ'in kurucusu hakkındaki eser İngilizce'ye çevrilmiştir (trc. M. Asif Kidwai, Leknev 1983, 2. bs.). **7. Ek Ehem Dinî Da'vet** (Leknev 1941). Cemâat-i Tebliğ ve kurucusuyla ilgilidir. **8. el-Murtazâ: Sîretü 'Alî b. Ebî Tâlib** (Dimaşk 1409/1989). Abdullah Abbas Nedvî tarafından Urduca'ya (Leknev 1988), Yusuf Karaca tarafından Türkçe'ye (İstanbul 1995) tercü-

Ebû'l-Hasan
Nedvî

me edilmiştir. 9. *Kârvân-ı İmân u 'Azîmet* (Karaçi-Leknev 1984). Nedvî'nin büyük bir kısmı çağdaşı olan 170 kadar ilim ve fikir adamı hakkındaki kısa notlarını ve bazılarının biyografilerini içermektedir. 10. *Purâne Çerâğ* (I-II, Karaçi 1981; Leknev 1406/1986). Dönemin birçok ilim ve düşünce adamının tanıtımıdır.

B) Dinî İlimler ve Siyer. 1. *el-Erkânü'l-erba'a fî dav'i'l-Kitâb ve's-Sünne* (Küveyt 1387/1967; Beyrut 1968). İmam Gazvâlî'nin İhyâ'ü 'ulûmî'd-dîn, İbn Kayyim el-Cevziyye'nin *Zâdü'l-me'âd* ve Şah Velîyyullah ed-Dihlevî'nin *Hüccetullâhi'l-bâliğa* adlı eserlerinden faydalanılan kitapta namaz, oruç, zekât ve haccın hikmetleri anlatılmaktadır. Urduca (trc. Muhammed Miyân, Leknev 1389/1969), İngilizce (trc. M. Asif Kidwai, Leknev 1969), Türkçe (trc. İsmet Ersöz, Konya 1969; trc. Yusuf Karaca, İstanbul 1992) gibi çeşitli dillere çevrilmiştir. 2. *el-Akîde ve'l-İbâde ve's-sülûk fî dav'i'l-Kitâb ve's-Sünne ve's-sîreti'n-nebeviyye* (Leknev 1402/1982). *el-Erkânü'l-erba'a'nın* eksik görülen inaç bölümünün ikmali için yazılmıştır. *Min-hâcü's-şâlihîn* adıyla da yayımlanan kitap (Kahire 1984) Urduca'ya (Leknev 1983), İngilizce'ye (trc. Mohiuddin Ahmad, Leknev 1985) ve Türkçe'ye (trc. M. Ali Seraceddin, İstanbul 1986) tercüme edilmiştir. 3. *Rab-bâniyye lâ rahbâniyye* (Beyrut 1968, 1986). Dinî hayata davetçi üslûbuyla dikkat çeken eser Türkçe'ye çevrilmiştir (trc. İsmet Ersöz, İstanbul 1974). 4. *Mütâla'a-i Kur'an key Uşûl ve Mebâdî* (Karaçi 1981). Müellifin Nedvetü'l-ulemâ'da verdiği derslerden ibaret olup bir kısmı 1940 yılından itibaren *en-Nedve* dergisinde çıkmıştır. Kitap Arapça'ya (Dimaşk 1411/1991) ve Türkçe'ye (trc. Yusuf Karaca, İstanbul 1995) tercüme edilmiştir. 5. *el-Medhal ile'd-dirâsâti'l-Kur'âniyye* (Kahire 1986). 6. *el-Medhal ilâ dirâsâti'l-hadîsi'n-nebeviyyi's-şerif* (Leknev 1995). 7. *Devrü'l-hadîs fî tekvîni'l-minaḥi'l-İslâmî ve siyânetihî* (Leknev 1401). 8. *en-Nübüvve ve'l-enbiyâ' fî dav'i'l-Kur'an* (Kahire 1385/1965). 1963 yılında gittiği Medine'de verdiği konferanslardan oluşmaktadır. Eser İngilizce (trc. Mohiuddin Ahmad, Leknev 1979, 3. bs.) ve Türkçe'ye (trc. Ahmet Lütfi Kazancı, İstanbul 1974; trc. Ali Aslan, İstanbul 1992) çevrilmiştir. 9. *el-Kâdiyânî ve'l-Kâdiyâniyye: Dirâse ve tahlîl* (Cidde 1962; Beyrut 1387/1967). Müellif bu eseri, hocası Abdülkâdir Raypûrî'nin teşvikiyle Gulâm Ahmed Kâdiyânî'nin bütün kitaplarını ve konuyla ilgili literatürü gözden geçirerek 1959'da yazmış, bir yıl sonra yi-

ne hocasının talebiyle Urduca'ya çevirmiş-tir. Eserin İngilizce tercümesi birçok defa basılmıştır (trc. Zafar Ishaq Ansari, Lahor 1967; Leknev 1974). 10. *es-Sîretü'n-nebeviyye* (Devha / Doha 1976; Cidde 1397/1977). Küçük hacmine rağmen Hz. Peygamber'i en iyi şekilde tanıtan çalışmalardan biri kabul edilen eser Urduca'ya ve Türkçe'ye (trc. Abdülkerim Özyayın, *Rahmet Peygamberi Hazreti Muhammed*, İstanbul 1992, 2004) tercüme edilmiştir.

C) Dinî Hayat ve Toplumsal Konular. 1. *Mâzâ ḥasire'l-âlem bi'nhiḥâtî'l-müslimîn* (Kahire 1950). Nedvî'ye genç yaşta şöhret kazandıran eser beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Câhiliye dönemi, ikinci bölümde Hz. Peygamber'in daveti ve oluşturduğu İslâm toplumunun yapısı, üçüncü bölümde müslümanların yükseliş ve gerileme sebepleri, dördüncü bölümde Avrupa tarihi, Avrupa'nın değerler dünyası, Hıristiyanlık ve modern dönem anlayışları, beşinci bölümde İslâm dünyasının yeniden canlanışının nasıl gerçekleşeceği üzerinde durulmuştur. Gustave Edmund von Grunbaum'un modern dönemde İslâm'ı değerlendiren kitapların önde gelen örneği olarak gösterdiği (*Modern Islam*, s. 181), pek çok dile çevrilen eser 1980 yılında Uluslararası Kral Faysal İslâm'a Hizmet ödülüne layık görülmüştür. Kitabın ikinci bölümünün tamamı ve üçüncü bölümün ilk kısmı Ali Ulvi Kurucu tarafından *Zulmeti Yıkan Nur* adıyla Türkçe'ye çevrilmiştir (Ankara 1958). 2. *eş-Şirâ' beyne'l-fikreti'l-İslâmiyye ve'l-fikreti'l-ğarbiyye fî'l-aḫtârî'l-İslâmiyye* (Beyrut 1965; Küveyt 1968). Önce *Mevkîfî'l-âlemi'l-İslâmî tucâhe'l-ḥaḍâratî'l-ğarbiyye* adıyla basılmış (Leknev 1963), Nedvî'nin Avrupa seyahatinden sonra muhteva-sı geliştirilip bu adla neşredilmiştir. Eser birçok dile çevrilmiştir. 3. *Naḥve't-terbiyyeti'l-İslâmiyyeti'l-hurre fî'l-hükûmât ve'l-bilâdi'l-İslâmiyye* (Beyrut 1969; Kahire 1976). Riyad'da verdiği çeşitli konferansların bir kısmını ve diğer bazı yazıları içeren eser Türkçe'ye çevrilmiştir (trc. Hüseyin Küçükkalay, Konya 1975). 4. *Keyfe yenzurü'l-müslimîn ile'l-Hicâz ve Cezîreti'l-Arab* (Ray Bereylî 1397/1977). Ha-liç ülkelerine yaptığı seyahatlerde verdiği konferanslara dayanmaktadır. 5. *Ridde ve lâ Ebâ Bekre lehâ* (Mekke 1382/1962). M. Saîd Ramazan el-Bûtî'nin isteği üzerine *el-Müslimîn* dergisinde 1958-1959 yıllarında yazdığı beş makeden oluşmaktadır. Toplumun dinden uzaklaşmasının sebepleri ve bunu önlemenin yolları üzerinde duran kitap Türkçe'ye tercüme edilmiş-

tir (trc. Selman Akyol, İstanbul 1987). 6. *eş-Şirâ' beyne'l-imân ve'l-mâddiyye: Te-'emmülât fî sûreti'l-Kehf* (Küveyt 1390). Kehf sûresinin bazı âyetlerinden alınan ilhamla yazılan eser İngilizce (trc. Mohiuddin Ahmad, Leknev 1976, 2. bs.) ve Türkçe'ye (trc. Hüseyin Küçükkalay, Konya-İstanbul 1975) çevrilmiştir. 7. *et-Tefsîrî's-siyâsi li'l-İslâm fî mir'âti kitâbâtî'l-üstâz Ebi'l-'Alâ el-Mevdûdi ve's-şehid Seyyid Kuṭub* (Leknev 1979; Kahire 1980; Türkçe trc. Hasan Basri, İstanbul 1986). 8. *Beyne'd-dîn ve'l-medeniyye* (Beyrut, ts. [Müessesetü'r-risâle]; Türkçe trc. Enes Harman, İzmir 1976; M. Beşir Eryarsoy, İstanbul 1986). 9. *el-Müslimîn fî'l-Hind* (Dimaşk 1962; Leknev 1976). Nedvî'nin 1951 yılında Hindistan Radyosu'nda yaptığı konuşmalara dayanmaktadır. Eser İngilizce (trc. Mohammad Asif Kidwai, Leknev 1960, 1976) ve Urduca'ya (Leknev 1985, 4. bs.) tercüme edilmiştir. 10. *İle'l-İslâm min cedîd* (Kahire 1370/1951, 1967). Ortadoğu ve Mısır'da verdiği konferanslardan oluşan eser Türkçe'ye çevrilmiştir (Konya 1967). 11. *Sûretâni mütezâddetâni li-netâ'ici cühûdi'r-Resûli'l-a'zam beyne's-Sünne ve's-Şif'ati'l-İmâmiyye* (Cize/Kahire 1405/1985). Önce Urduca yazılmış, müellifin eklemeleriyle birlikte Saîd el-A'zamî tarafından Arapça'ya tercüme edilmiştir. 12. *el-Müslimîn ve kaḫziyyetü Filis-tîn* (Küveyt 1969). *el-'Avâmilü'l-esâsiyye li-kâriseti Filis-tîn* adıyla yayımlanan benzer risâlesi Dimaşk Üniversitesi'nde verdiği konferansın kitap haline getirilmiş şeklidir.

D) İslâmî Edebiyat ve Seyahatnâmeler. 1. *Muḫtârât min edebi'l-Arab*. İlk baskısı 1942 yılında yapılmış, daha sonra Şam'da kısmen (1956) ve Beyrut'ta tam olarak (1965) yayımlanmıştır. 2. *Nazarât fî'l-edeb* (Amman 1990). Şam'daki el-Mecmau'l-ilmiyyü'l-edebî'nin dergisi için yazılan makale olup *Muḫtârât min edebi'l-Arab* adlı kitabının girişine de eklenmiştir. 3. *Kaşaşü'n-nebiyyîn li'l-eḫfâl* (Kahire 1954; Beyrut 1977). Tamamı dört cilt olan eserin son cildi *Sîretü ḥâtemi'n-nebiyyîn* adıyla yayımlanmış (Beyrut 1978; Cidde 1992) ve birçok dile çevrilmiştir. 4. *eṭ-Ṭarîḫ ile'l-Medîne* (Medine 1965; Leknev 1407/1987). Şam ve Beyrut'ta çeşitli baskıları yapılmış, İngilizce (trc. M. Asif Kidwai, Leknev 1982) ve Urduca (Leknev 1405/1985, 4. bs.) başta olmak üzere birçok dile tercüme edilmiştir. 5. *Müzekkirâtü sâ'ih fi's-Şarkî'l-Arabî* (Kahire 1952; Beyrut 1395/1975). 6. *Min Nehri Kâbil ilâ nehri'l-Yermük* (Beyrut 1410/1990, 3. bs.). 1973'te yaptığı Afganistan, İran, Lübnan,

NEDVÎ, Ebû'l-Hasan

Irak, Suriye ve Ürdün seyahat notları ile buralarda verdiği konferansları ihtiva etmektedir. Kitap Urduca olarak da yayımlanmıştır (Leknev 1990). **7. Şark-ı Evsaṭ meyn Kiyâ Kiyâ** (Leknev 1953). **Meşriḳ-ı Vüştâ meyn Kiyâ Deykâ** adıyla da basılmıştır (Leknev 1973). **8. Türkî meyn Dô Haftey** (Leknev 1956). 1956 yılında Türkiye'de geçirdiği iki haftanın hâtralari olup **Üsbû'ân fi Türkiyye el-ḥabibe** adıyla Arapça'ya çevrilmiştir. **9. Üsbû'ân fi'l-Mağribi'l-aḳşâ** (Beyrut 1983; Rabat, ts. [Matbaatü'r-risâle]). 1976'da gerçekleştirdiği Fas gezisinin notlarıdır. **10. Fî Mesîreti'l-ḥayât** (I-II, Dimaşk 1987-1990). Çeşitli ülkelere yaptığı ziyaretleri ihtiva eden geniş seyahatnâmesidir. **11. Apnî Khar sey Beytullah tak** (Leknev 1990). Hac güncesidir (Nedvî'nin eserlerine dair daha kapsamlı bilgi otobiyografik eseri *Kâr-vân-ı Zindegî* de mevcuttur, bk. bibl.). **Nezrûlhafiz en-Nedvî el-Ezherî**, Nedvî'nin otuz bir Arapça eserini tanıtmıştır (*el-Üstâz Ebû'l-Ḥasan en-Nedvî*, s. 18-116).

Ebû'l-Hasan Nedvî'nin hayatına dair en kapsamlı eser *Kâr-vân-ı Zindegî*'dir. Buna dayanılarak yazılan diğer başlıca eserler şöylece sıralanabilir: Ahmed Mukarram, *Some Aspects of Contemporary Islâmic Thought: Guidance and Governance in the World of Mawlâna Nadwî and Mawlâna Mawdûdî* (doktora tezi, 1993, University of Oxford); **Abdülmün'im Osman eş-Şeyh, el-Fikrû't-terbevî 'inde Ebi'l-Ḥasan en-Nedvî** (doktora tezi, 1425, Câmîatü'l-İfrîkiyye el-İslâmiyye el-âlemiyye [Sudan]); **Maksûd Ahmed Pîrzâde, Semâhatü's-Şeyh es-Seyyid Ebû'l-Ḥasan 'Alî el-Ḥasenî en-Nedvî: Ḥayâtü-hû ve me'âsiruhû** (doktora tezi, Câmîatü Keşmîr kısmü'l-lugati'l-Arabiyye [Hindistan]); **Raina Khanam Muzamder, Life and Works of Maulana Syed Abulhasan Ali Nadwi** (doktora tezi, ts., Calcutta University Department of Islamic Studies); **Nezrûlhafiz en-Nedvî el-Ezherî, el-Üstâz Ebû'l-Ḥasan en-Nedvî: Kâtiben ve müfekkiren** (Leknev 1406/1985; Küveyt 1407/1986); **Muhammed Nefis Hasan, Meyrî Tamâm Sergüzeşt: Seyyid Ebû'l-Ḥasan 'Alî Nedvî** (Delhi 2000). Nedvî hakkında yapılan toplantılar arasında Râbitatü'l-edebi'l-İslâmî'nin 1996'da, İslâmâbâd Islamic Research Institute'ün 21-22 Şubat 2000'de ve Oxford Centre for Islamic Studies'in Eylül 2000'de düzenlediği organizasyonlar önemlidir (*eş-Şeyh Ebû'l-Ḥasan en-Nedvî: Buḥûs ve dirâsât*, bk. bibl.; *Mevlânâ Seyyid Ebû'l-Ḥasan 'Alî Nedvî: Ḥayât u Efkar key Çend Peklû*, bk. bibl.;

The Life and Work of Syed Abul Hasan Ali Nadwi).

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû'l-Hasan Nedvî, *Kâr-vân-ı Zindegî*, Karacî, ts. (Meclis-i Neşriyyât-ı İslâm), I-VII, tür.yer.; a.mlf., *Şaḫşîyyât ve kütüb*, Leknev 1985, tür.yer.; a.mlf., *Purâneḳ Çerâg*, Leknev 1986, II, 300-318; a.mlf., *el-İslâmiyyât beyne kitâbâtî'l-müsteşrikin ve'l-bâḫişîne'l-müslimin*, Beyrut 1986, s. 56-57; G. E. von Grunebaum, *Modern Islam: The Search for Cultural Identity*, Lahore 1969, s. 181; Enver el-Cündî, *A'lâmü'l-karnî'r-râbi' 'aşer el-ḥicrî*, Kahire, ts. (Mektebetü'l-Enclü el-Mısıriyye), I, 413-434; Yûnus eş-Şeyh İbrâhim es-Sâmerrâi, *'Ulemâ'ü'l-'Arab fi şibhi'l-'Ḥindîyye*, Bağdad 1986, s. 709-711; **Nezrûlhafiz en-Nedvî el-Ezherî, el-Üstâz Ebû'l-Ḥasan en-Nedvî kâtiben ve müfekkiran**, Küveyt 1407/1986, s. 18-116; *Bis 'Ulemâ'ey Ḥak* (haz. M. Ekber Şah Bu-hârî), Lahor, ts. (Mektebe-i Rahmâniyye), s. 607-632; M. Târık Zübeyr en-Nedvî, *Ḳa'îmetü mü'el-fâtî'l-İmân en-Nedvî bi'l-lugati'l-'Arabiyye*, Leknev 1419/1998; a.mlf., "Sîretü Semâhatü's-Şeyh Ebi'l-Hasan en-Nedvî", *eş-Şeyh Ebû'l-Ḥasan en-Nedvî: Buḥûs ve dirâsât*, Amman 1422/2002, s. 534-537; Semîr Abdülhamîd Nüh, "Edebü'r-rîhle fi kitâbâtî's-Şeyh Ebi'l-Ḥasan 'Alî en-Nedvî beyne'l-'Arabiyye ve'l-'Urduyye", a.e., s. 143-204; a.mlf., *el-Ceziretü'l-'Arabiyye fi edebi'r-rîḫâlâtî'l-'Urdu*, Riyad 1419/1999, s. 534-541, 570-573; Abdullah Abbas Nedvî, *Mîr Kâr-vân*, New Delhi 1999, s. 367; Bilâl Abdülhay Hasenî Nedvî, *Sevânih-i Müfekkiri'l-İslâm Ḥazret-i Mevlânâ Seyyid Ebû'l-Ḥasan 'Alî Nedvî*, Karacî 2002; *Mevlânâ Seyyid Ebû'l-Ḥasan 'Alî Nedvî: Ḥayât u Efkar key Çend Pehlû* (haz. Sefîr Ahter), İslâmâbâd 2002; D. Bredi, "Sâdât in South Asia: The Case of Sayyid Abu'l-Ḥasan 'Alî Nadwî", *OM*, XVIII/2 (1999), s. 375-380; *OCIS Newsletter*, sy. 22, Oxford 1999, s. 4; M. Yûsuf el-Câhûş, "Şeze-rât min ḥayâtî's-Şeyh Ebi'l-Ḥasan en-Nedvî", *Mecelletü's-Şerî'a ve'd-dirâsâtî'l-İslâmiyye*, XV/40, Küveyt 1420/2000, s. 313-348; Y. Sikand, "Minority Predicament: Reflections on the Contributions of Sayyid Abul Hasan 'Alî Nadwî", *Encounters*, VII/1, Leicester 2001, s. 3-28; Muhammed b. Hasan ez-Zîr, "Tavzîfü'l-edeb fi cühûdî Ebi'l-Ḥasan en-Nedvî ed-dâfiyye", *'Alemlü'l-kütüb*, XXVI/1-2, Riyad 1425/2004, s. 18-69.

ABDÜLHAMİR BİRİŞİK

NEDVÎ, Seyyid Süleyman

(السيد سليمان الندوي)

(1884-1953)

Hintli âlim,

İslâm tarihçisi ve eğitimi.

22 Kasım 1884'te Hindistan'da Bihâr eyaletinin Patna şehri yakınlarındaki Disne köyünde doğdu. XVII. yüzyılda Hicaz'dan Sind'e gelip daha sonra Ecmîr'e yerleşen ailesi seyid olarak tanınır. Babası Ebû'l-Hasan'ın tabiplik yaptığı, dinî ilimler ve tasavvufu da meşgul olduğu kaydedilir. Nedvî ilk öğrenimini köyünde tamamlayıp 1899'da Pûlvârî'ye gitti. Hân-

gâh-ı Mücibî'de bir yıl Mevlânâ Muhyiddin Mücibî Pûlvârî, Şah Süleyman Pûlvârî ve başka hocalardan ders aldı. Bir yıl kadar da Derbanga'daki Medrese-i İmdâdiyye'de okuduktan sonra Leknev'deki Dârülülûm-i Nedvetü'l-ulemâ'ya kaydoldu (1901). Burada Şiblî Nu'mânî, Muhammed Fârûk Çiryakôtî, Abdüllatîf Senbelî, Seyyid Ali Zeynebî Amrohavî, Abdülhay el-Hasenî ve Hâfızullah gibi âlimlerin öğrencisi oldu. Mezuniyet töreninde (1906) yaptığı, Hindistan'da İslâmiyet'in yayılışının sebeplerine dair Arapça konuşma büyük dikkat çekti. Öğrencilik yıllarında hadis, tarih ve biyografi kitaplarına özel ilgi duyan Nedvî şiir ve edebiyatla da ilgilendi. İlk yazısı Lahor'da çıkan *Maḫzen* dergisinde yayımlandı (1903). Talebeliği sırasında Şiblî Nu'mânî'nin isteğiyle önce *Nedve* dergisinde çalıştı, 1907-1912 yıllarında derginin editör yardımcılığını yürüttü.

1908'de Dârülülûm-i Nedvetü'l-ulemâ'ya kelâm ve Arap dili ve edebiyatı hocası olarak tayin edilen Nedvî medreselerde okutulmak üzere ders kitapları hazırladı. Bu dönemde Hindistan'da Osmanlı Devleti'ni desteklemek amacıyla yapılan faaliyetlere aktif şekilde katıldı. Şiblî Nu'mânî'nin tavsiyesiyle Ebû'l-Kelâm Âzâd'ın *el-Hilâl* gazetesinde yöneticiliğe başladı (Mayıs 1913), burada dinî-siyasî yazılar yazdı. 1913'ün sonlarında Pôna'da Bombay Üniversitesi'ne bağlı Dekken Koleji'nde Farsça hocası oldu. Ancak Şiblî Nu'mânî'nin hastalanması üzerine ertesi yıl bu görevden ayrılıp A'zamgarh'a döndü. Şiblî vefatından önce *Sîretü'n-nebî* kitabı projesini tamamlama işini ona verdi. Hocasının vefatının hemen ardından arkadaşlarıyla birlikte onun A'zamgarh'ta yıllardan beri hazırlığını yaptığı Dârülmusanî'nin (Şiblî Akademi) açılışını gerçekleştirdi (21 Kasım 1914). Bu kurum Nedvî'nin yönetiminde Hindistan'ın önde gelen araştırma merkezlerinden biri haline geldi. Kurumun yayın organı *Ma'ârif* dergisinin ilk sayısı Temmuz 1916'da yayımlandı.

Seyyid
Süleyman
Nedvî